

Grundläggande kurs i samhällsorienterande ämnen (fortsättningskurs)

I alla tider har människor försökt att förstå och förklara sina levnadsvillkor, både de sociala sammanhang de ingår i samt hur det förflutna påverkar livet idag och de val som görs inför framtiden. Kunskaper i de samhällsorienterande ämnena ger individen verktyg att delta i samhällslivet, att påverka sin livssituation och att bidra till samhällets utveckling. Dessa kunskaper är särskilt betydelsefulla i en komplex samtid som präglas av snabb utvecklingstakt, globalisering och mångfald.

Syfte

Undervisningen i den grundläggande fortsättningskursen i samhällsorienterande ämnen inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå ska syfta till att eleven utvecklar kunskaper om samhället och om människors levnadsvillkor. Undervisningen är tvärvetenskaplig och ämnena samhällskunskap, historia, religionskunskap och geografi bidrar med olika perspektiv på det svenska samhällets utveckling, förutsättningar och utmaningar. Därmed ska eleven få en grund för en bredare samhällsförståelse samt utveckla tilltro till sin egen förmåga att aktivt delta i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

Undervisningen ska ge eleven förutsättningar att utveckla kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra. Eleven ska i undervisningen även ges möjligheter att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I en sådan helhetssyn är sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter centrala.

Genom undervisningen ska eleven ges förutsättningar att utveckla kunskaper om geografiska samband och olika livsmiljöer. Eleven ska i undervisningen även bli uppmärksam på frågor som rör naturresurser och hållbar utveckling.

Undervisningen ska ge eleven förutsättningar att tillägna sig en historisk referensram och en fördjupad förståelse för nutiden. Eleven ska också få möjlighet att utveckla en kronologisk överblick över hur kvinnor och män genom tiderna har skapat och förändrat samhällen och kulturer.

I undervisningen ska eleven ges förutsättningar att utveckla kunskaper om religioner och olika livsåskådningar. Undervisningen ska även ge kunskap om och förståelse för hur olika traditioner har påverkat det svenska samhället och dess värderingar. Vidare ska undervisningen stimulera eleven att reflektera över olika livsfrågor, identiteter och etiska förhållningssätt.

Undervisningen ska bidra till att eleven utvecklar kunskaper om hur man kritiskt kan granska fakta och förhållanden inom det samhällsorienterande området. Eleven ska i undervisningen ges

förutsättningar att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt vilket omfattar att söka och värdera information från olika källor och medier. Eleven ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur samhället påverkas av digitaliseringen.

I undervisningen ska eleven ges förutsättningar att utveckla förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer, värden och principer. Eleven ska ges möjlighet att reflektera över sin egen roll i det demokratiska samhället och vad det innebär att vara en aktiv, ansvarstagande och delaktig medborgare. Därigenom ska eleven stimuleras att engagera sig i och delta i ett öppet meningsutbyte om samhällsfrågor.

Genom undervisningen i den grundläggande fortsättningskursen i samhällsorienterande ämnen ska eleven sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser,
- reflektera över hur individer och samhällen organiseras, fungerar och förändras samt hur individer och grupper samverkar,
- använda en geografisk referensram samt reflektera över samspelet mellan människa, natur och samhälle,
- använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, aktörer, kulturmöten och utvecklingslinjer,
- analysera religioner och livsåskådningar och hur de påverkar och påverkas av förhållanden och skeenden i samhället, och
- söka, analysera och kritiskt granska information från olika källor samt uttrycka och värdera olika ståndpunkter och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv.

Centralt innehåll

Individer, gemenskaper och livsmiljöer

- Sveriges geografi och förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, både i nutid och ett historiskt perspektiv, till exempel mark, vatten och klimat.
- Geografins metoder och arbetssätt, till exempel olika slags kartor, diagram och tabeller.
- Hur klimatförhållanden påverkar människors levnadsvillkor.
- Migration förr och nu, dess orsaker och konsekvenser. Integration och segregation i samhället.
- Sveriges välfärdsstrukturer och hur de fungerar, till exempel sjukvårdssystemet, pensionssystemet och arbetslöshetsförsäkringen.

Information och kommunikation

- Mediernas roll som nyhetsförmedlare, underhållare, opinionsbildare och samhällsgranskare. Olika slags medier och deras uppbyggnad och innehåll.

- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet, samt hur information i digitala medier kan styras av bakomliggande programmering.
- Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.
- Metoder för att söka information från olika källor i de samhällsorienterande ämnena. Hur man kan bearbeta och värdera information.

Rättigheter och rättskipning

- Grundläggande mänskliga rättigheter och demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter. Jämlikhet och jämställdhet i Sverige. Etiska och moraliska dilemman.
- Sveriges grundlagar samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag. Rättssystem och principer för rättssäkerhet i Sverige.
- De nationella minoriteterna och samernas ställning som urfolk i Sverige samt vad deras särställning och rättigheter innebär.

Samhällsresurser och fördelning

- Hur hushållens, företagens och det offentliga ekonomien hänger samman.
- Orsaker till förändringar i samhällsekonomin, nationellt och globalt och vilka effekter de kan få för individer, grupper och länder.
- Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor. Utbildningsvägar, yrkesval och entreprenörskap i ett globalt samhälle. Några orsaker till individens val av yrke och till löneskillnader.
- Hur socioekonomisk bakgrund, kön och etnicitet påverkar utbildning, boende, välfärd, ekonomiska resurser, makt och inflytande.
- Digitaliseringens betydelse för samhällsutveckling inom olika områden, till exempel påverkan på arbetsmarknad och infrastruktur samt förändrade attityder och värderingar.

Beslutsfattande och politiska idéer

- Sveriges demokratiska och politiska organisation på lokal och nationell nivå med kommuner, regioner, riksdag, regering och Samesamfundet.
- Politiska val och partier i Sverige. Folkörelser. Hur politiska partier bildades och framväxten av den allmänna rösträtten.
- Europeiska unionen (EU) och dess beslutsorgan.

Etik, religion och samhälle

- Begreppen religion och livsåskådning samt centrala tankegångar i världsreligionerna. Hur religioner och andra livsåskådningar kan forma människors identiteter, grupptillhörigheter och livsstilar.

- Religionernas roll i några aktuella politiska skeenden och konflikter utifrån ett kritiskt förhållningssätt.
- Etiska frågor, resonemang och modeller.

Historiska sammanhang och begrepp

- Historiska tidsperioder, händelser och personer fram till cirka 1900 med betydelse för vår egen tid, till exempel forna civilisationer och revolutioner. Imperialism och industrialisering.
- Historiska tidsperioder, händelser och personer från cirka 1900 till nutid, till exempel de båda världskrigen och efterkrigstiden. Förtryck, folkfördrivningar och folkmord.
- Aktuella konflikter i världen och historiska perspektiv på dessa.
- Internationella samarbeten. FN, nordiskt samarbete och framväxten av Europeiska unionen (EU).

Betygskriterier

Betygskriterier för betyget Godkänt

Eleven har grundläggande kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar. Eleven visar det genom att föra enkla resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut fattas i samhället.

Eleven har grundläggande kunskaper om olika förhållanden och strukturer i samhället samt om människors levnadsvillkor. Eleven visar det genom att beskriva enkla samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. Eleven för enkla resonemang om olika samhällsförhållanden ur olika ämnesperspektiv.

Eleven har grundläggande kunskaper om samspelet mellan människa, samhälle och natur. Eleven visar det genom att beskriva några geografiska förhållanden i Sverige och andra delar av världen. Eleven för enkla resonemang i frågor som rör hållbar utveckling.

Eleven har grundläggande kunskaper om historiska förhållanden och skeenden med betydelse för vår egen tid. Eleven visar det genom att föra enkla resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar under olika tidsperioder.

Eleven har grundläggande kunskaper om några religioner och livsåskådningar. Eleven visar det genom att beskriva centrala tankegångar inom några av religionerna. Eleven för enkla resonemang om hur religioner och livsåskådningar kan påverkas av och påverka samhälleliga förhållanden och skeenden.

Eleven granskar information och åsikter som rör samhällsfrågor i olika källor med enkla källkritiska argument. Eleven värderar och uttrycker även ståndpunkter i några samhällsfrågor ur olika perspektiv på ett i huvudsak fungerande sätt.